

**ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА В НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛАХ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ****Віктор РОМАНЧУК***Житомирський військовий інститут
Національного авіаційного університету*

Анотація. Дослідження, представлені в статті, розкривають результати системного аналізу навчально-виховного процесу у військових навчальних закладах Сухопутних військ. За результатами аналізу особливостей професійного навчання курсантів різних військових спеціальностей розроблено типову програму навчальної дисципліни. У статті запропоновано основні принципи побудови типової програми навчальної дисципліни "Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт" для курсантів військових навчальних закладів та структурно-логічну схему до неї. Програма враховує етапність навчально-виховного процесу та складається з двох основних етапів: етап базової підготовки та етап спеціальної підготовки.

Ключові слова: військова освіта, навчальна дисципліна, модуль, програма, структурно-логічна схема.

**ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА
В УЧЕБНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ
ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ****Виктор РОМАНЧУК***Житомирский военный институт
Национального авиационного университета*

Аннотация. Исследования, представленные в статье, раскрывают результаты системного анализа учебно-воспитательного процесса в военных учебных заведениях Сухопутных войск. По результатам анализа особенностей профессиональной учебы курсантов разных военных специальностей разработано типичную программу учебной дисциплины. В статье предложены основные принципы построения типичной программы учебной дисциплины "Физическое воспитание, специальная физическая подготовка и спорт" для курсантов военных учебных заведений и структурно-логическую схему к ней. Программа учитывает этапность учебно-воспитательного процесса и состоит из двух основных этапов: этап базовой подготовки и этап специальной подготовки.

Ключевые слова: военное образование, учебная дисциплина, модуль, программа, структурно-логическая схема.

**PHYSICAL PREPARATION
IN THE EDUCATIONAL DIVISION
OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE****Victor ROMANCHUK***Zhytomyr Military Institute
National Aviation University*

Abstract. The researches presented in the paper reveal the results of system analysis of the teaching and educational process at the military educational institutions of the Land Forces. According to the results of the analysis of the cadets' professional training of various military specialties typical program of discipline is developed. The paper presents the basic principles of a typical application of discipline: "Physical education, physical training and sport" for the cadets of military educational institutions and structural-logic scheme to it. The program takes into account the stages of the educational process and consists of two main stages: basic training stage and specialized training stage.

Key words: military education, training discipline, module, program, structurally logical scheme.

Вступ. Розширення євроінтеграційних процесів у житті українського суспільства визначає головні напрямки модернізації національної системи вищої освіти, яка спрямована на підвищення підготовки фахівців, забезпечення їх конкурентоспроможності та мобільності. Бажання приєднати систему вищої освіти України до Болонського процесу передбачає подальше вдосконалення модульної організації навчального процесу.

Основні засади, які впроваджуються в систему освіти в рамках Болонського процесу, визначаються такими позиціями: створення єдиної системи отримання вищої освіти; підвищення якості вищої освіти; уведення єдиної системи залікових кредитів навчальної роботи; розширення мобільності; забезпечення працевлаштуванням випускників.

Зазначені зміни не оминули й вищої військової освіти. У наказах Міністра оборони та Директора Департаменту освіти і науки МО регламентується приведення системи викладання усіх навчальних дисциплін до вимог єдиної системи навчання.

Важливою складовою частиною військового навчання і виховання курсантів є фізична підготовка з її багатим арсеналом вправ, форм і методів, що сприяють ефективному впливу на якість військово-професійного навчання на всіх його етапах.

На теперішній час у Збройних силах України не має однозначного тлумачення щодо організації та впровадження кредитно-модульної системи навчання курсантів з дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт”. Це призводить до того, що в кожному ВВНЗ розробляються особисті програми вивчення дисципліни, не взаємопов’язані між собою, що є порушенням позицій Болонської системи освіти [4, 5, 6].

Роботу виконано за планом НДР Управління фізичною підготовкою Збройних сил України «Розроблення теоретично-методичних засад функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України», шифр «НФП-2009».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У роботах фахівців стверджується, що неможливо ефективно реалізовувати нові форми і принципи формування Збройних сил України, спрямовані на підвищення якості професійної підготовки військовослужбовців, без принципової зміни системи фізичної підготовки [1, 2].

Такі висновки підтверджуються практикою розробки нових керівних документів на основі змісту сучасної військової доктрини, концепції «оборонної стратегії» і управління військами в мирний час [2].

Соціально-економічні, політичні, структурно-адміністративні зміни, військова доктрина держави, сучасні світоглядні погляди на майбутнє України визначили необхідність установлення загальних принципів правового регулювання стосунків у галузі фізичної культури і спорту [3].

Законодавство України про фізичну культуру і спорт спрямоване на всебічний розвиток людини, затвердження здорового способу життя, формування потреби у фізичному й етичному вдосконаленні, створення умов для занять будь-якими видами фізичної культури і спорту, організацію професійно-прикладної підготовки, профілактики захворювань, шкідливих звичок і правопорушень [4, 5, 6].

У зв'язку з цим, найважливіше завдання сьогодення – переорієнтація фізичного виховання у вищих військових закладах на формування у військовослужбовців фізичної культури як невід’ємного компонента культурної зовнішності громадянина держави та професіонала в конкретній галузі діяльності.

Мета роботи – обґрунтувати основні принципи побудови типової програми навчальної дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” у ВВНЗ Збройних сил України. Схема повинна враховувати особливості навчання курсантів відповідно до спеціальності, усі теми та вправи фізичної підготовки.

Основний матеріал дослідження. Формування фізичної культури військовослужбовців має бути органічно введене в процес виховання загальної культури і щільно стикатися з формуванням прогресивного світогляду, патріотизму, активної життєвої позиції тощо. Такий підхід до вирішення завдань фізичної підготовки у ВВНЗ повинен знайти своє віддзеркалення в цільовому і змістовному аспектах.

У цільовому аспекті це означає перехід від вирішення завдань удосконалення фізичної підготовленості до формування фізичної культури, яка містить потребу в постійному фізичному вдосконаленні і в здоровому способі життя.

У змістовному відношенні доцільно підсилити увагу до підвищення рівня оздоровчої, прикладної і тренувальної спрямованості занять фізичними вправами.

Навчально-методична модель фізичної підготовки військовослужбовців, яку ми сьогодні називаємо традиційною, уже застаріла. В умовах реалізації нових реформ нам потрібна система навчання і виховання, що передбачає спадкоємність цільових установок, змісту, методів і форм організації навчання, а також технології контролю і оцінювання отриманих знань, умінь, навичок, тобто система фізичної підготовки військовослужбовців, яка орієнтована на майбутнє, розвиває їх ініціативу і самостійність, інтерес і бажання постійно займатися фізичними вправами.

Перебудова системи фізичної підготовки в Збройних силах здійснюється на єдиній програмно-нормативній основі за соціально-демографічною ознакою з науково обґрунтованими доповненнями, що стосуються специфіки умов діяльності, статевих і вікових особливостей.

Реалізація в практиці фізичної підготовки військовослужбовців принципу відповідності її змісту завданням формування гармонійно розвиненої особи через єдність навчання і виховання, теорії і практики в процесі формування професійної майстерності вимагає, на наш погляд, розробки Типової навчальної програми дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт”, з урахуванням якої будуватимуться програми навчальної дисципліни у видових навчальних закладах Збройних сил України.

Відповідно до ОКХ та ОПП, мета навчальної дисципліни полягає в забезпеченні фізичної готовності курсантів до службової діяльності за фахом, до перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень в екстремальних ситуаціях, а також у сприянні вирішенню завдань навчання і виховання.

Головні завданнями навчальної дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт”:

- розвиток і постійне вдосконалення витривалості, сили, швидкості і спритності;
- оволодіння навичками в пересуванні по пересіченій місцевості в пішому порядку і на лижах, подоланні перешкод, рукопашному бою, військово-прикладному плаванні;
- поліпшення фізичного розвитку, зміцнення здоров'я і підвищення стійкості організму до дії несприятливих факторів зовнішнього середовища.

Згідно з навчальним планом, вивчення дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” здійснюється в період первинної військової підготовки та впродовж I–VIII семестрів (612 годин під керівництвом викладача). За цей період курсантові необхідно оволодіти теоретичним матеріалом, який викладається в кожному семестрі, методичним навичками проведення форм фізичної підготовки, практичними вмінням виконання 37 вправ.

Дисципліна нараховує вісім тем, за якими проводяться практичні заняття: гімнастика, подолання перешкод, рукопашний бій, прискорене пересування та легка атлетика, лижна підготовка, військово-прикладне плавання, спортивні і рухливі ігри, комплексні заняття.

Ми запропонували розбити вивчення навчальної дисципліни на вісім блоків змістових модулів, згідно з темами ФП, а кожний блок – на таку кількість модулів, яка б дозволяла охопити весь обсяг цієї теми (гімнастика – 5 модулів, подолання перешкод – 2, рукопашний бій – 2, прискорене пересування та легка атлетика – 4, лижна підготовка – 1, військово-прикладне плавання – 2, спортивні і рухливі ігри – 2) (рис. 1).

Програми повинна розроблятися на основі загальних принципів побудови:

1. Програми будуються з урахуванням професійних особливостей.
2. Програм слід надати понятійну і структурну єдність.
3. У програмах доцільно систематизувати такі блоки: установлені вимоги (спільні і спеціальні); матеріал для обов'язкових занять; фізкультурні заходи в режимі дня; зміст організованих занять поза режимом праці й навчання; масові фізкультурно-оздоровчі заходи; зміст організованих занять у системі відпочинку; зміст самостійних занять; критерії фізичної готовності; основні рухові режими; медичне забезпечення; матеріальне забезпечення.

У кожному з блоків слід передбачати основні вимоги до знань, умінь і навичок як у руховому, так і організаційному плані, включаючи питання самоконтролю в процесі занять фізичними вправами.

4. У вступних розділах програм мета повинна бути визначена як вдосконалення фізичної культури курсантів і розкрита у вигляді поетапних завдань її формування: знань, необхідних для фізкультурного способу життя; навичок ефективного виконання рухових дій; фізичних якостей; гармонійного співвідношення фізичної підготовленості з етичним, інтелектуальним і естетичним розвитком.

У розділах за практичним матеріалом мають бути передбачені основні природні локомоції, найбільш ефективні прикладні вправи і види спорту.

Особлива увага в кожному розділі має бути приділена питанням самоконтролю фізичного стану.

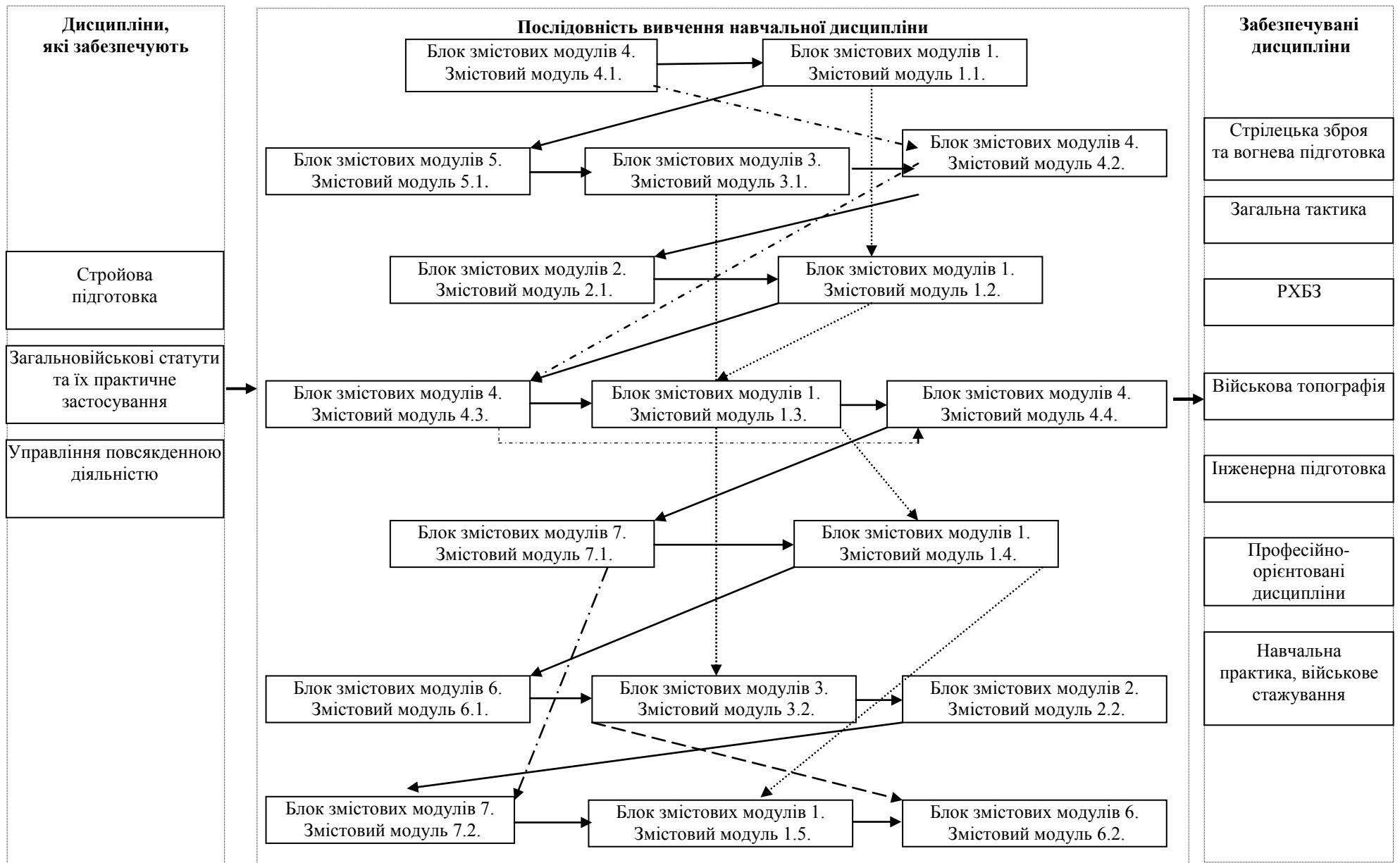

Рис. 1. Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт»

Висновок. Таким чином, програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт» сприяє оволодінню військовослужбовцями комплексом різноманітних військово-прикладних навичок і методичних умінь, розвитку фізичних якостей, задоволенню потреб курсантів у фізичному саморозвитку та самовдосконаленні, зміцненню здоров'я та поліпшенню фізичного розвитку, вихованню бойової злагожденості в діях військових підрозділів, а отже і формуванню фізичної готовності військовослужбовців до оволодіння певною військовою спеціальністю.

Список літератури

1. Настанова з фізичної підготовки в Збройних Силах України : наказ Міністра оборони України №400 від 05.11.97 р. – К., 1997. – 129 с.
2. Про вдосконалення планування та організації фізичної підготовки у вищих військових навчальних закладах ЗСУ : наказ Міністерства оборони України від 26.04.07 р. №202.
3. Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.05 р. №774.
4. Програма навчальної дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” з підготовки курсантів Житомирського військового інституту ім. С.П. Корольова Національного авіаційного університету. – Житомир, 2007 – 16 с.
5. Програма навчальної дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” з підготовки курсантів Харківський університет Повітряних Сил. – Х., 2009. – 10 с.
6. Програма навчальної дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” з підготовки курсантів Львівського інститут Сухопутних військ. – Л., 2009. – 12 с.

Стаття надійшла до редколегії 13.03.2013